

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 15 stycznia 2002 r.

35396

RPO/393095/01/XI/AN

Pani
Barbara Piwnik
Minister Sprawiedliwości

Szanowna Pani Minister,

W nawiązaniu do odpowiedzi z dnia 14 grudnia 2001 r. na moje wystąpienie w sprawie funkcjonowania ośrodków kuratorskich, udzielonej przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, Pana Marka Staszaka, uprzejmie informuję, że nie mogę w pełni podzielić poglądów i argumentów wyrażonych w tym piśmie.

Umieszczenie dziecka w ośrodku jest jednym ze środków wychowawczych przewidzianych w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich i jako taki środek jak przyjmuje się w doktrynie - może być stosowane w postępowaniu opiekuńczym. W postanowieniu wydanym na podstawie art. 109 Krow sąd może, m.in., nałożyć na rodziców obowiązek posyłania dziecka do ośrodka kuratorskiego (§ 2 pkt 1). Elastyczna formuła tego przepisu dopuszcza także (Kodeks rodzinny i opiekuńczy Komentarz, wyd. C. H. Beck, Warszawa 1999 r., s. 349, 351) nałożenie przez sąd na małoletniego obowiązku uczęszczania do instytucji sprawujących częściową opiekę.

Niewłaściwa była natomiast praktyka umieszczania dzieci na podstawie § 2 ust. 2 nieobowiązującego już zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 kwietnia 1983 r. w sprawie kuratorskich ośrodków pracy z młodzieżą oraz praktyka umieszczania dzieci w ośrodkach „na prośbę rodziców”, zaś niewskazane - z uwagi na ewentualną stygmatyzację dziecka - próby przekazywania spraw małoletnich skierowanych do ośrodków na drogę postępowania o demoralizację prowadzonego na podstawie u.p.n.

Pozostawienie dziecka w środowisku rodzinnym i praca wychowawcza z całą rodziną są zgodne z art. 3 ust 2 Konwencji o prawach dziecka (Dz. U z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.) i innymi powoływanymi w poprzednim piśmie standardami

międzynarodowymi. Pomoc podopiecznym w ich środowisku naturalnym oraz udzielanie rodzinie całościowego wsparcia jest też naczelną zasadą pracy kuratorskiej.

Ostatecznym celem wychowania resocjalizacyjnego jest przygotowanie nieletniego do poprawnego funkcjonowania społecznego. Z tego założenia, które wydaje się nie do zakwestionowania, wynika, że praca z nieletnim nie może odbywać się w warunkach izolacji. Skierowanie do ośrodka jako ustawowy środek orzekany przez sądy stwarza możliwość zapobiegania demoralizacji i przestępczości małoletnich i nieletnich oraz resocjalizacji nieletnich w środowisku wolnościowym. Nieletni nie powinni więc przebywać w warunkach swoistego „getta”, jakim może stać się ośrodek.

Zasadniczym celem moich pism jest wskazanie możliwości funkcjonowania ośrodków kuratorskich, jako placówek realizujących zadania resocjalizacyjne i profilaktyczne w środowisku otwartym, w formule szerokiej współpracy z samorządami lokalnymi. Niezbędna wydaje się analiza dotychczasowej praktyki w tym względzie w celu wyeliminowania nieprawidłowości, nie zaś niweczenie dobrych, wypracowanych przez społeczność lokalne rozwiązań (np. finansowanie działalności ośrodka przez samorządy, zaś opłacanie profesjonalnej pracy kuratorów ze środków resortu sprawiedliwości). Uprzejmie informuję Panią Minister, że problematykę tę podejmą również pracownicy mojego Biura w trakcie przeprowadzania cyklu wizyt w ośrodkach.

Dyskusja na temat zakresu działania ośrodków kuratorskich szczególnie uprawniona okazuje się być w sytuacji, gdy upoważnienie z art. 84 § 5 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 1982 r., Nr 35, poz. 228 ze zm.) nie spełnia wymogów art. 92 ust. 1 Konstytucji. Upoważnienie to w części dotyczącej określenia zakresu działania ośrodków kuratorskich ma bowiem charakter blankietowy. W obecnej jego treści brak jest wytycznych dotyczących treści aktu nie są wskazane kryteria, którymi powinien kierować się twórca rozporządzenia normując przekazany mu zakres spraw. Również inne, niż przepis upoważniający, przepisy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich nie zawierają choćby ogólnych wskazówek co do zakresu działania ośrodków kuratorskich. W istocie więc upoważnienie zawarte w art. 84 § 5 ustawy w części dotyczącej określenia, w drodze rozporządzenia, zakresu działania ośrodków kuratorskich daje organowi je wykonującemu całkowitą swobodę w regulowaniu tej materii. W orzeczeniu z 22 kwietnia 1997 r. K 25/97 Trybunał Konstytucyjny wskazał zaś, że „niedopuszczalne konstytucyjnie jest takie sformułowanie upoważnienia, które w istocie upoważnia nie do wydania rozporządzenia w celu wykonania ustawy (...), lecz do samodzielnego uregulowania całego kompleksu zagadnień (...) co do których w tekście ustawy nie ma żadnych bezpośrednich unormowań czy wskazówek”, natomiast w innym orzeczeniu (z 26 października 1999 r., K 12/99) - „im silniej regulacja ustawowa dotyczy kwestii podstawowych dla pozycji jednostki (podmiotów podobnych), tym szersza musi być regulacja ustawowa i tym mniej miejsca pozostaje dla odesłań do aktów wykonawczych”.

W świetle tych argumentów nie mogę zgodzić się zarówno na treść jak i formę przedstawionych mi uwag, skierowanych pod adresem kuratorów i osobiście Prezesa Krajowego Stowarzyszenia Zawodowych Kuratorów Sądowych, Pana Andrzeja Martuszewicza.

Będę zobowiązany za stanowisko Pani Minister w sprawie.

Z wyrazami szacunku

/-/ Prof. dr Andrzej Zoll